

Üssétek őket, rohadékok! Avagy hogyan lett egy verekedésből az utolsó politikai per a Kádár-korban ^[1]

A hangzatos cím egy, a maga korában nagy port kavaró per történetének rövid összefoglalását kívánja felvezetni. Ez a bírósági eljárás és az annak végén kirótt büntetés elviekben lehetne pusztán egy utcai garázdaság büntetőjogi procedúrája is, azonban a pert átszőtték, sőt erősen meghatározták a korszak politikai szándékai és ideológiai értékítéletei is.

Bevezető

Képzletben lépünk vissza az 1988-as évbé. A Kádár-rendszer eresztékei – főleg a gazdaságiak – már recsegnek-ropognak, de a hatalmi struktúra még teljesen ép. Az előző évben az infláció már elérte a 8%-ot, az 1988-as esztendő pedig még ennél is nagyobb áremelésekkel köszöntött be, és egyre érezhetőbbé vált a gazdasági helyzet romlása. Néhány új politikai szervezet (például a Magyar Demokrata Fórum) már hallatta a hangját, de a jelentősebb társadalmi átalakulásokban még kevesen hittek. A korszak ifjúságának egy része – ez korukból is adódott – lázadt az öt körülvevő, szigorú és előírászerű rend ellen. Többségük az 1970-es évek végén nyugatról érkező punk szubkultúra híve lett, és öltözködésén túlmenően a koncerttermek falai között is kifejezte ellenérzéseit. Néhány év múlva azonban a punkok irányzatának riválisa támadt: a skinhead.

A skinheadek, vagyis a bőrféjúk mozgalma szintén nyugatról érkezett hozzánk az 1980-as évek legelején, amikor néhány fiatal átvette e nyugati ellenirányzat ismertetőjegyeit, és magyarítani kezdte eszméiket. Nyugat-európában a hatvanas évek hippie eszméivel szemben szerveződő külvárosi munkásfiatalok mozgalma az 1970-es évek végére egyértelműen bevándorlás-ellenes, fehér felsőbbrendűséget hirdető, és az államhatalom áldal üldözött szubkultúra lett. Az 1970-es és az 1980-as évek fordulóján nagyobb hullámban kapcsolódtak be fiatalok a mozgalomba, és a zenéjük^[1] is szélesebben terjedt kelet felé.

Magyarországon már ez az irányzat terjedt el, és az eszmetérjesztésre szintén a kor legelterjedtebb módját, a zenélést választották. Igencsak jellemző, hogy a legelső bőrféjú zenekar, a MOS-Oi!, már az első nyilvános koncertjén olyan zeneszámokat adott elő, amelyek egyrészt kimerítették a közösség elleni izgatás fogalmát, másrészt a fennálló rendszer alapjait is támadták.^[2]

A kopaszra nyírt ifjak szubkultúrája a punkokhoz képest sokkal tudatosabb formában kezdett szembefordulni a rendszer elvi alapjaival, sőt a társadalmi keretekkel, eszmékkel is. Letisztult eszmevilágról azonban nem beszélhetünk. Az 1980-as évek magyar skinheadjeinek gondolkodását a következő címszavakkal lehet leírni: fehér fajvédelem (az évtized jelenségeiből adódóan: erős arab- és cigányellenesség), magyar nacionalizmus (nyomokban legitimizmussal párosulva), revizionizmus (a Trianon-kérdés újjáélesztése), antikommunizmus. Esetükben a bűvópatakként előtörő nacionalizmus keveredett a kamaszos lázadási és a közösségkeresési vágygal. A korosztályi jellegzetességből adódóan jellemző volt rájuk a punk- és más ifjúsági szubkultúra-ellenesség.^[3] (Lásd az 1. számú dokumentumot!)

Megjegyzésre érdemes, hogy az akkoriban már működő Fekete Lyuk nevű szórakozóhelyet rendszeresen „meglátogatták” a kopaszok, és igyekeztek, többnyire ököllel, megzavarni a punk koncerteket.

A Fekete Lyuk nevű szórakozóhely bejárata

A valutát feketén árusító arabokkal is több összecsapásuk volt, nem szólva a bűnözőknek titulált cigányokkal történt verekedésekről.

A mozgalom a balhék hírei által is terjedni kezdett, és az évtized közepén kamaszok tucajtjai vágatták le hajukat, kezdtek magas szárú bakancsot viselni,^[4] lehetőleg az amerikai bombázódszeki (a bomber) kombinációjával. 1988-ra, ha nem is robbanásszerűen, de meg többszöröződött a magyar bőrféjúk száma. Ekkorra kb. 300–400-an lehettek, amely számadat egyébként eltörpül a többi kamaszkori stílusirányzatot követőkhöz képest.

Már a Kádár-korszak végén megjelenő általánosítások ellenére, a bőrféjúk ebben az időben nem voltak antiszemita, neonácik (pontosítva, ez csak kis mértékben jellemezte őket), drogosok, munkakerülők, „csellengő” fiatalok vagy éppen köztörvényes bűnelkövetők. Tizenéves fiatalokról lévén szó, mindezeknél jellemzőbbek maradtak a kamaszkori élet- és viselkedésmódok: a bulizás, a kocsmázás, a koncertre járás, a mozizás, a „csajozás”. Emellett azonban sajátos szubkulturális sajátosságok is jellemezték őket: a csoportokba szerveződés (tereken, központi területeken), az elvárt fizikális agresszió (főleg arabok, cigányok és punkok ellen), kisebb-nagyobb mértékben és különböző formákban a közvetlen politizálás (például falfirkálás, röplapozás, a ruházaton magyar jelképek viselése stb.).^[5]

Általános és közös jellemzőjük volt a nacionalista gondolkodás. A korszakban a magyarellenes Ceaușescu-i diktatúra számított a leggyűlöltebbnek, és természetesen a skinhead zenekarok rendelkeztek a legnagyobb repertoárral a románellenes dalok vonatkozásában.^[6] Számukra mindez magával hozta a határok felülvizsgálatának szükségességét is. Talán ma már külön is hangsúlyozni kell, hogy ez a korban súlyosan üldözendő cselekedetnek minősült.

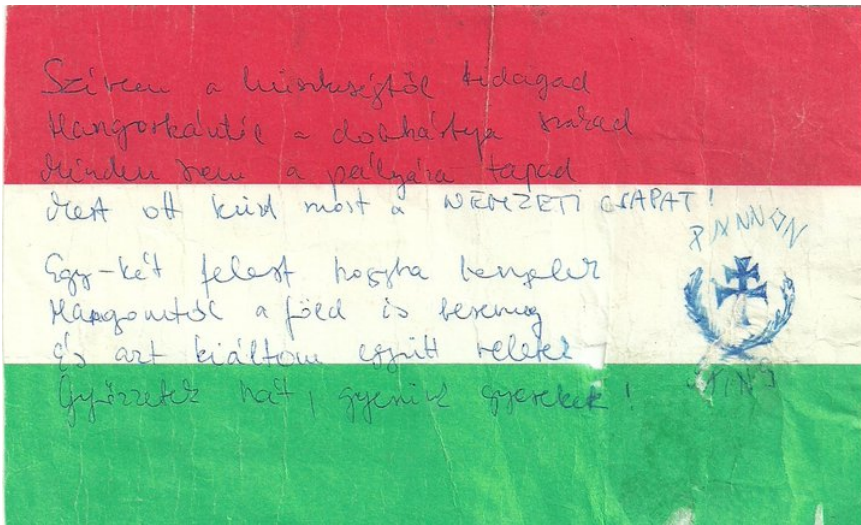
A legerősebb bőrféjú közösségek Szegeden, Hódmezővásárhelyen, Egerben, Nagykőrösön és természetesen Budapesten jöttek létre. A fővárosban az óbudaiak voltak a legismertebbek (vezetőjük Dudás András „Dudi” volt), de jelen voltak Kelenföldön, Kispesten és más városrészekben is.

Dudás András "Dudi"

Az 1988-as metróbalhé

1988 elején az államhatalom már kezdett felfigyelni a fiatalság körében terjedő új nézetekre, sőt már eljárások is indultak, például egy tatabányai középiskolás diák ellen, aki az óráközi szünetekben a társadalmi rendszert és a kommunistákat becsmérlő kijelentéseket tett. Jól jellemzi a kort a róla írt belügyi jelentés: „Pontosan meg nem határozható időpontokban osztálytársai jelenlétében arról beszélt, hogy rövidesen rendszerváltás lesz, és akkor »a kommunistákat fogják legelőször kivégezni«. Arról is beszélt, hogy [a] budapesti román nagykövetség előtt lezajlott tüntetés[?] csak főpróba volt, szerinte március 15-én olyan tüntetés lesz, amely rendszerváltást eredményez. Adataink szerint ilyen jellegű kijelentéseit olyan gyakran hangoztatja, hogy egyes megnyilvánulásait már nem lehet pontos időponthoz kötni. A fentiekén túlmenően olyan beat-számok [!] versszövegeit adta át elolvasásra osztálytársainak, amelyek alkalmasak a cigányság vonatkozásában gyűlöletkeltésre. (Pl.: „Cigánymentes övezet”. [8])

1988. március 15-én valóban volt egy nagyobb méretű ellenzéki tüntetés, azonban ez közvetve sem rengette meg a hatalmat. Ezen a március 15-én egyébként – az első szervezett bőrfejű megmozduláson – körülbelül 30 kopasz is részt vett, akik a Deák tértől vonultak át a Petőfi szoborhoz (a kis csoportot gépfegyveres rendőrök kísérték).

Ezt követően felgyorsultak az események a „skinhead-történelemben”. Márciusban már néhányuk ellen röplapozás, szovjetellenes falfirkálás és zászlótépkedések okán indultak eljárások. Áprilisban egy igazoltatás során azért vettek őrizetbe egy skinheadet, mert pólójára – házilagosan – Egész-Magyarország ábrát rajzolt. A „jogtalan címerhasználat”okán egyébként más személyek esetében is leszedték az inkrimináló ruhadarabokat.

Április 22-én Budapesten koncertezett egy holland együttes, és a *Népszava* fotóriportere fényképezni kezdte az ott szórakozó kopaszokat, mely cselekedet nem nyerte el az alanyok rokonszenvét. *Dudás András* először rászólt, hogy hagyja abba a fotózást, majd mikor ez hatástalannak bizonyult, úgy döntött, kirúgja kezéből a gépet. A fotós – illetve Dudás – balszerencséjére a masina éppen exponálás pozícióba indult, s a rúgástól beleszaladt a fotós szemébe, amely vérezni kezdett. Az esetből „ügy” lett, amiről valamivel később az említett újság is beszámolt, a fotós pedig feljelentést tett.

A mozgalom létének széles nyilvánosságra kerülése azonban nem ehhez, hanem a két nappal későbbi tömegverekedéshez kötődik. A kopaszok akkoriban már rendszeres jellel kaptak fellépési lehetőséget Csepelen, a Vasmunkás téri művelődési házban. Április 24-én a *Pannon Skins*, az *Egészséges Fejbőr* és a *Fehér Virágok* zenekarok adtak itt koncertet. Ennek végeztével a résztvevők busszal érkeztek a Kőbánya-Kispest metróvégállomásra (köznyelvi rövidítése: Köki), ahol találtak egy szintén buliból hazafelé tartó fekete bőrű kubai vendégmunkásokból álló társasággal. A történet eddig biztos, ezt követően válnak zavarossá és ellenmondóakká az információk.

A Kökin a két csapat között verekedés alakult ki, amelynek végén a kubaiak komolyabb sérüléseket is szereztek. Az előzmények kissé homályosak, de valószínűnek látszik, hogy a skinheadek voltak a támadó fél, és ebben a szegedi kopaszok vitték a főszerepet. Azonban a kubaiak sem lehettek ártatlanok, több visszaemlékezés szerint ittasan provokálták az utazóközönséget, később pedig karókkal felfegyverkezve jöttek vissza az állomásra. A metróállomáson történt néhány perces kergetőzés és verekedés után helyre állt a rend, s a kiérkező rendőrök sem vitték túlzásba az egyébként sem összehangolt intézkedéseiket, és inkább szőnyeg alá akarták söpörni az ügyet.

Sajtócikk a verekedésről

A tömegverekedés eredménye: egy kubai sértett szenvedett súlyos, és néhányan könnyű sérülést. A kubaiak munkaadója, egy textilgyár feljelentést tett az ügyben, a sértettek vallomásokot tettek, a XIX. kerületi rendőrök pedig elkezdtek bejárni a várost, igazoltattak és adatokat gyűjtöttek a skinheadek ellen. Május 8-án a csepeli Vasmunkás téri művelődési házban tartott koncerten is razzizáltak. Innen egy személyt állítottak elő, így újabb és újabb nevek kerültek a rendőrség listájára. 24 skinhead ellen indítottak eljárást, azonban több személyre nem tudták a verekedés rábizonyítani, így szabadon engedték őket. Végül tizenöt fő került előzetes letartóztatásba, július elején már nem gyanúsítottként, hanem vádlottként szerepeltek a hírekben. Aljas indokból elkövetett súlyos testi sértéssel vádolták maradék, kiegészítve a csoport tagjaként elkövetett izgatás bűntettével. A VIII–XV. rendű vádlottak szabadlábban védekezhetnek, míg hét fő előzetes letartóztatásban maradt. Köztük volt az I. rendű vádlottként szereplő Dudas András is, akit a garázdaság és testi sértés különböző minősítésein túlmenően, *„folytatólagosan, nagy nyilvánosság és csoport tagjaként elkövetett izgatás”* bűntettével is vádolták. Ez utóbbi – az izgatás – akkoriban egyéb bűncselekménynél komolyabb és veszélyesebb vád volt. A Btk. 148. §-ába foglaltak alapján valamely nép, felekezet vagy faj elleni, vagy éppen a Magyar Népköztársaság alkotmányos rendje elleni izgatást, ha nagy nyilvánosság előtt vagy csoport tagjaként követték el, két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntethették.

A skinhead mozgalom tevékenységében éppen annak politikai tartalmát találták a hatóságok a legveszélyesebbnek. Az ügyben hivatalból eljáró (politikai) ügyész úgy vélekedett, hogy az ötvenes évek időszakától eltérően a politikai rendszer megváltozott, és a fejlődés velejárója lett a „politikai vita”. A bőrfejű ifjak egy nem egy klasszikus politikai per vádlottjai lettek. Azonban *„bizonyíthatóan terjesztették fajgyűlölő elveiket, mozgósítottak, s »gondolataik» agresszív cselekményeket eredményeztek. Ezt, és csak a tettekkel összefüggésben, feladatunk vizsgálni elkövetéseiket. [...] Nem az a szándékunk, hogy minél több bőrfejű fiatalot börtönbe juttassunk. Az ítélet nyilván hatásos figyelmeztető jel lesz, s mert nem egyetlen ilyen perben mondanak hamarosan ítéletet[9] az illetékes bíróságok, reményeink szerint véget érnek az atrocitások. Ezt a fajgyűlölő, fasisztoid megmozdulást meg fogjuk szüntetni! [...] Hangsúlyozni kívánom: ha ezeket a brutális, erőszakosan nacionalista, rasszista, fajüldöző elvek által motivált cselekményeket nem nevezzük nevén, ha nem tartjuk mindezt izgatásnak – ami akkor is az, ha a fiatalok „csak” egymást hergelték-izgatták, bár ennél többről volt szó – akkor holnap, jövőre mi magunk, az egész társadalom válhat nagyon izgatottá.”*^[10]

A belügyi szervek ennek megfelelően széles körű vizsgálatot kezdeményeztek, a politikai elhárítást is bevetve. **(Lásd a 2. számú dokumentumot!)**

A bőrfejű-jelenség mehökkentő újdonsága mutatta meg a hatóság számára, hogy nem ismerik kellően az ifjúság körében jelentkező irányzatoknak sem a nagyságát, sem az összetételét, sem pedig egymástól való megkülönböztető jellemzőit. A belső elhárítás (BM III/III csoportfőnökség) lépett elsőként, és azonnal megkezdte a teljes körű felderítést, az összes lehetséges adat begyűjtését. **(Lásd a 3. számú dokumentumot!)**

Elsősorban a nevekre – és a hozzájuk tartozó arcokra – voltak kíváncsiak, de minden egyéb fotó, valamint régi relikvia, ruházati darab, kazetta vagy éppen személyes dolog „tárgyi bizonyítási eszköz” lett. A megismert nevekhez a nyilvántartókból kiemeltették a személyi igazolvány készítéséhez beszolgáltatott arcképeket is, és szépen sorba rendezték őket a „Borzas” fedőnéven megnyitott operatív dossziéba.

Ezzel egyetemben komoly rendőri ellenőrzésekre utasították az egyenruhás kollégáikat, és rendszeres jelleggel járőröket küldtek a felderített találkozó helyekre. A belső elhárítástól függetlenül, az ORFK is széles körű intézkedéseket fogantatosított, együttes intézkedést bocsátott ki, valamint az alsóbb rendű szervektől a „helyi sajátosságok” figyelembe vételével közbiztonsági akciókat, razzizákat várt el.

A több hónapos lázas munka után a rendőri szervek arra az álláspontra jutottak, hogy a „magukat skin-head-nek valló fiataloknak” tömegbázisuk nincs, azonban fellépéseik alkalmasak a közhangulat és a közbiztonság további negatív befolyásolására. Csoportosan pedig hajlamosak ellenséges politikai jellegű tevékenységek elkövetésére: *„A punk anarchizmusával ellentétben határozott elképzeléseik vannak, melyet nacionalista, olykor újfasiszta nézetek kísérnek. A mozgalom erősödésével nyílt, rendszerellenes fellépések várhatók.”* Másol: *„A Magyarországon magukat skin-headnek valló fiatalok többsége a fővárosban él és dolgozik. Általános- és politikai műveltségük átlagos szintű. Nézeteik, nyilatkozataik politikailag zavarosak, a nemzeti szocialista eszmékhez hasonlóak.”*

Mindemellett külön felfigyeltek a Pannon Skinsre. Az állambiztonság a következőt vélte tudni róluk: *„a fővárosi skin-head-ek reprezentáns csoportja az ún. Pannon Skins csoport. Többoldalú, ellenőrzött, bizalmas és nyílt úton keltekezett információink szerint e csoportosulás a legagresszívabb, potenciálisan a legveszélyesebb.”*^[11] A Pannon Skins valójában egy elitgárda akart lenni az idősebb, magukat vezetőnek valló kopaszokból, külső jelzésekkel is megkülönböztetve magukat az újonnan skinheaddéváló forrófejű ifjonctól. Ilyen néven zenekar is alakult – egy katonai behívó miatt szünetelő Oi-kor zenekar helyett –, és egy tuat felvarró is legyártottak. A metróbálhá miatt azonban a szervezkedés abbamaradt.^[12]

Pannon Skins felvarró

A fentebbi idézetekben megjelenő bizalmas információk beszerveztet ügynököktől származtak. A metróverekedés után egy skinheadet szinte azonnal sikerült beszervezni, míg egy másik, a mozgalomhoz közel álló zenész már egy éve a hálózat tagja volt, és az ügy kapcsán tőle sok kompromittáló információt szereztek be.

Az említett rendszerellenes megnyilvánulások megakadályozására a belügy elhatározta a skinhead csoportosulások felszámolását. Ezt a hangadók, a vezéregénységek lejárásával kívánták elérni, ezen kívül pedig büntetőeljárások lefolytatásával – melynek része lett a garázdaság miatti per is.

A belügyi szervek által kívánt hatás más vonatkozásokban sem maradt el. Nem sokkal az események után, 1988. június 27-re szervezték meg a romániai falurombolási terv ellen a Hősök terei tiltakozó nagygyűlést. Az Erdély-tüntetésnek nevezett rendezvény szervezői nemcsak a román ügynökök provokációját tartották, hanem kifejezték féltelmüket a bőrfejúek esetleges megjelenése miatti nemkívánatos negatív visszhangok okán is.[13]

Az erőszakos szervezetek intézkedései közben hatalmas sajtópropaganda zajlott, amely a bőrfejúeknek a társadalomra való veszélyességét igyekezett tudatosítani, és általuk a Népköztársaság rendjét féltette. A belügyi szervek azonban jól tudták, hogy összesen 300–400 főnyi kopasz lehet az országban – szemben a 7200 csapaterőbe szervezett rendőrrel, 53 ezer főnyi munkásörrel, nem is szólva a közigazgatás, a bíróságok rendszerű apparátusáról.

A *Kék Fény* című rendőrségi műsor aktuális heti adásaiban az arcuk kitakarása nélkül mutatták az őrizetbe vett skinheadeket, sőt a *Dél-Magyarország* című csongrádi napilap a szegedi kopaszok lakcímeit is közzé tette. Számos újság tudósított a fejleményekről, és a bőrfejú téma annyira népszerű lett, hogy egy ifjúsággal foglalkozó magazin újságírója teljes, és azóta is gyakran hivatkozott könyvet szentelt nekik. A *Bőrfejúek* című könyv 1988 végén jelent meg. Írója igyekezett felgöngyölíteni az eseményeket, követte a hatóságok munkáját, betekinthezett a vizsgálati iratokba, és számos interjút közölt a letartóztatott kopaszokról. Műve sokáig hivatkozási alap volt, pedig adatgazdagsága ellenére rengeteg tévedés és hiány található benne. A rendszerváltás után pedig a benne szerepeltetett skinheadek úgy emlegették a szerzőt, mint a „régis rendszer kiszolgálóját”, aki igazából nem is volt kíváncsi az ő verziójukra.

A skinheadekről szóló híradásokra a lakosság egy része valóban elítélően reagált, ámde nagyobb volt a rémülete a vidéki cigányságnak, amely önvédelmi szándékkal több erőszakos cselekményt követett el a nyár folyamán a településeikre betevédet ismeretlen, de egyébként ártatlan személyek ellen. Még a rendőrök is elővigyázatossági intézkedések közepette mentek be a cigányok lakta falvakba. Az Országos Cigánytanács nyilatkozatot tett közzé a pánik megakadályozására, és a Cigány Újság magától Grósz Károly[14] miniszterelnöktől kért interjút a cigányellenes jelenségek okán. Érdemes idézni Grósz szavait: „...az emberiség legaljasabb, legembertelenebb indulatainak egyike, a fajgyűlölet nálunk is erősödni kezd. Ez igen változatos formákban jelenik meg, köztük az antiszemizmusban és a cigányellenességben. Én, személy szerint is mélyégesen undorodom ezektől a jelenségektől, a manapság meglehetősen divatos magyarkodás egyik legvisszataszítóbb formájának tartom.” Mindehhez azt is hozzátette, hogy a törvény eszközeivel következetesen és szigorúan kell büntetni minden ilyen tevékenységet.[15]

A nagy sajtókampány egyértelműen megette a hatását: egy évig szinte minden tevékenységgel felhagytak a mozgalom szimpatizánsai.

A skinheadek belső köreiből származó információk is az eredményes elhárító munkát bizonyították. Egy jelentésben a következő szerepelt: „...különbé klubokban, összejöveteli helyeken sem a közönség, sem a szervezők, rendezők nem nézik jó szemmel őket, félvén [az] esetleges botrányoktól. Az ilyenformán kialakult helyzetnek az lett a következménye, hogy leszakadtak a fővárosi bőrfejúek társaságából azok a fiatalok, akik csak divatnak tekintették ezt az életformát. A magukat »igazi« »Skin-head-nak« tekintő személyek viszont a kapcsolattartást szorosabbra fonták, »erőiket« koncentrálták...”. Emellett: „Hálózati személyünk tájékoztatott, hogy az elmúlt hetekben számos, magát skinhead-nek valló fiatal hagyott fel az irányzat külső jegyeinek viselésével. Ez részben a rendőrségi munkának, részben az igen erős társadalmi elítélésnek köszönhető. Példaként említette, hogy két közeli ismerőse gyalogtúrán kívánt részt venni, ezért hajukat laborotválták. Vidéken mindkettejüket többször megtámadták, főleg cigányok tetleg bántalmazták. A tervezett túrát félbe szakították, mivel egy vidéki faluban a helyi plébános segítségével menekültek meg a közvetlen életveszélytől.”[16]

A Kökin zajló tömegverekedésért a skinheadeket végül 1988 őszén állították bíróság elé. A tizenöt vádlottnak minden vélt és valóban kiderített korábbi cselekményért felelnie kellett. Az ütéseket, rúgásokat megbánták – jelentették ki –, a fajgyűlölő elvek vállalására többségük itt már nemmel válaszolt. Nem gondolták „komolyan”.

November elején dr. Vaskuti András bíró hirdett ítéletet az elsőfokú bíróságon. Dudás András első rendű vádlott három év négy hónap fegyházbüntetést kapott. A II–VII. rendű vádlottakat két-három év szabadságvesztésre ítélték, a többiek egy és két év közötti felfüggesztett büntetést kaptak. A bíró – a már említett *Bőrfejúek...* című könyv tanúsága szerint – úgy értékelte döntését, hogy „ami ezeket a fiatalokat illeti, valamennyiükről bebizonyosodott, hogy társtettesként bűnösök nagy nyilvánosság előtt és csoport tagjaként elkövetett izgatás büntetésében. Terjesztették a skinhead eszméket, nemcsak egymást, hanem kívülállókat is fertőztek vagy megbotránkoztattak jelvényeikkel, jelszavaikkal, a koncerteken előadott dalszövegekkel.” Ehhez azt is hozzá tette, hogy „...nem befolyásolták ítéleteimet sem az újságok, se a saját érzelmeim. Amikor ítéletet hirdetek, a Magyar Népköztársaság nevében szólalok meg. Azt gondolom, az adott esetben a kiszabott büntetések példásak is, és egyben: mérték tartók.”[17] Az – egyébként a jelenséget elítélők szerint is szigorú – ítéletek ellen a többség fellebbezett, ezért másodfokon a Fővárosi Bíróság elé került az ügy.

Az eljárásban a politikai jelleg legjobban abban mutatható ki, hogy egy garázdaság miatt indított ügy első rendű vádlottja az lesz, aki részt sem vett magában a garázdaságban. Dudás András I. rendű vádlott ellen a dalszövegeiben énekelt, közösség elleni izgatásnak minősített kitételek miatt szabtak ki több mint három év letöltendő szabadságvesztést.

A BM III/III. Csoportfőnökség 1989 májusában értékelte az elmúlt egy év eredményeit, és kijelentette, hogy „a közelmúltban, a mozgalom szélsőséges elemei ellen lefolytatott büntetőeljárások, a meghozott ítéletek, a rendszeres rendőri ellenőrzés, valamint a felerősödött negatív társadalmi visszhang hatására az egyes csoportok külső megjelenésükön, szokásaikon változtattak. Nyílt ellenséges tevékenységükkel felhagytak. [...] Összességében megállapítható, hogy a jelenség továbbra is fennáll, az egyes csoportosulások csak részben hagytak fel tevékenységükkel. Fiatalabb generációk (15–16 évesek) csatlakoznak hozzájuk, főként divatból. A BRFK II/1-5 Alosztály folytatja [az] ügyfeldolgozó munkát.”[18]

A bebörtönzöttek sorsa ezt követően szinte egybeesett a rendszerváltás folyamatával. A Fővárosi Törvényszék 1989 májusában (!) tárgyalta másodfokon az ügyet, és jelentősen enyhítette az ítéleteket. Közrejátszott ebben az a körülmény is, hogy az államellenes izgatást tartalmazó paragrafust időközben alaposan megváltoztatták. Ezen kívül több esetben kimondták az első fokú bíróság tárgybéli tévedését is. Mindennek következményeképpen a letöltendő szabadságvesztésre ítélték többsége a már börtönben töltött idejét kapta büntetésül (Dudás András I. rendű vádlott így 3 év négy hónap helyett egy év két hónapot), az ítélet kimondása után mindenki hamarosan szabadult.

Dokumentumok

1.

A Budapesti Rendőr-főkapitányság Ifjúságvédelmi Osztályának jelentése

1988. január
– részlet –

Tanúi vagyunk – főleg a középiskolákban –, hogy erősödik a nacionalizmus, melynek oka – véleményünk szerint – az egyes tanárok ilyen irányú aktivitása, valamint a tantestületek teljes közömbössége.

Olyan kártevással állunk szemben, amelyet a jog eszközeivel nehéz, sőt lehetetlen behatárolni. A következmény ugyanakkor jól mérhető: növekvő számban találkozunk – főleg a tavaszi ünnepségsorozaton – a nacionalizmustól túlfűtött, erőszakos cselekményekre hajlamos fiatalokkal.

Egyes iskolákban a hazafias és internacionalista gondolkodás szinte szegyélni valónak számít, hangoztatóit a kiközösítés veszélye fenyegeti.

[...]

Néhány év óta találkozunk a fővárosunkban a punkok, new-wavek [sic!], és a magukat nyíltan új fasisztáknak valló fiatalok csoportjával. Felbukkantak az USA-ból származtatott „sátánisták” is. Minden jel szerint ezek a csoportok politikai aktivitásukat illetően még nem léptek túl az önmotogató törvényszerűsége által diktált határokon, de feltehető, hogy az ellenséges szövegű falirklások nagy részét tagjaik követik el. Társadalmi veszélyességük abban rejlik, hogy viszonylag konszolidált családi háttérrel és konform magatartásuk miatt felismerésük rendkívül nehéz. Mikrokörnyezetükből akárcsak átmenetileg kikerülve – s az említett lumpen elemekkel keveredve – minden szélsőséges cselekedetre kaphatók.

Megjelent és egyre jobban terjed a fiatalok körében az a divatirányzat, mely militáns megjelenésben nyilvánul meg. E mögött politikai motiváció nem fedezhető fel, de egy idősebb korosztályokból [!] erős ellenérzést vált ki.

Jelzet: BFL XXIV. 1 – 111–018/8–1988. (25. doboz). Budapest Főváros Levéltára, BRFK központi irattára. – Eredeti, gépelt tisztázat.

2.

Együttes rendőri intézkedés az új típusú ifjúsági csoportosulásokkal szemben

*Budapest, 1988. június 17.
– részlet –*

A BM ORFK BŰNÜGYI, KÖZBIZTONSÁGI ÉS KÖZLEKEDÉSI CSOPORTFŐNÖKÉNEK

4/1988. számú

EGYÜTTES INTÉZKEDÉSE

Budapest, 1988. június 17-én

Az új típusú ifjúkori csoportosulásokkal szembeni rendőri intézkedésekről

Az utóbbi néhány hónapban az ifjúság körében – a közbiztonságra is veszélyt jelentő – új típusú csoportosulások szerveződtek. Külső megjelenésükben, ruházatukban, hajviseletükben, illetve hangoztatott ideológiájukban és cselekményeikben fajuldözö törekvések érzékelhetők.

Nacionalistának vallják magukat, és az ország társadalmi nehézségeinek okozójaként az itt tartózkodó idegeneket teszik felelőssé. Ennek alapján feladatuknak érzik a külföldi állampolgárok – elsősorban a színesbőrű [!] vendégmunkások, tanulók – üldözését, tetteles bántalmazását [és] az országból való eltávolítását.

Neonáci megnyilvánulásai eredője a nyugati államokban is erősödő ilyen jellegű mozgalmakból fakad. Elsősorban az ún. SKINHEAD-ek, azaz „bőrfejűek” garázda támadásai keltene az állampolgárokban riadalmat, okoznak félelmet.

Ehhez hasonló durva magatartások tapasztalhatók azonban alkalmanként egyes punk irányzatok vonatkozásában is.

Mindezek alapján szükséges és indokolt a határozott rendőri fellépést erősíteni, az operatív lehetőségeket kiterjeszteni, a nyilvántartást, központi irányítást megszervezni. Ennek érdekében kiadjuk az alábbi

együttes intézkedést:

Valamennyi megyei (budapesti) rendőr-főkapitányság illetékességi területén mérje fel a fiatalok körében jelentkező új típusú csoportosulások jellegét, nagyságát, összetételét, tevékenységét. A megállapításokról 1988. július 15-ig terjesszenek fel jelentést a BM ORFK I-1. Osztályára.

A megyei rendőr-főkapitányságok bűnüldözési osztályai, – Budapesten a BRFK II/I-5. Osztály – folyamatosan kísérik figyelemmel a területükön szerveződő ellenséges tartalmú [!] csoportokat, jogsértő cselekményeiket. Intézkedjenek az ismeretlen elkövetők gyors felderítésére, felelősségre vonásuk meggyorsítására. A tett rendőri intézkedésekről, továbbá a büntető eljárások elrendeléséről, megszüntetéséről vagy befejezéséről készült határozat egy példányát folyamatosan továbbítsák a BM ORFK I-1. Osztályára.

A jelenség ismérveiről kapjon eligazítást a bűnügyi és közbiztonsági állomány, akik [!] napi munkájuk során ellenőrzik a fő csoportképző helyeket, igazoltassák az ott tartózkodó személyeket. Az igazoltatások alapján a bűnüldözési egységek vezessenek élő nyilvántartást.

Közbiztonsági akcióknál, razziáknál konkrétan határozzák meg a csoportokkal szembeni fellépés formáját, a teendő intézkedéseket.

A Budapesti Rendőr-főkapitányság akcióosztályát a VCSÉK BM FRE-vel[19] történő előzetes egyeztetés alapján – indokolt esetben erősítsék meg a Komondor szolgálattal.

A területileg érintett rendőri szervek kísérik figyelemmel a nyári idényben a Balaton és Velencei-tó környékét [...].

A nagyobb zenei és sportrendezvények biztosítását úgy kell megszervezni, hogy kiküldönített rendőri alegység ezen csoportok figyelésével, igazoltatásával, kiszűrésével foglalkozzon.

Az eredményes megelőzés és felderítés érdekében alkalmazzák az operatív erőket, eszközöket és módszereket. Igazítsák el a titkos kapcsolatokat, kezdeményezzenek szükség szerint operatív felderítéseket.

A jelenség jobb megismerését segítse az illetékes állambiztonsági szervekkel való rendszeres kapcsolattartás.

A belügyi propaganda lehetőségeit felhasználva tájékoztatni kell a lakosságot, a hivatalos és társadalmi kapcsolatokat és az önkéntes segítőköt.

[...]

[A] Főkapitány Helyettes Elvtársak – a helyi viszonyoknak megfelelően – gondoskodjanak ezen intézkedésben foglaltak végrehajtásáról, a jelenség felszámolásáról.

Jelzet: MNL OL XIX-B-1-az-50-21/4-4-1988. – Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Belügyminisztérium, Belső normák gyűjteménye. – Eredeti, gépelt tisztázat.

3.

Részlet a per elsőfokú ítéletéből

Budapest, 1988. november 3.

A Népköztársaság nevében!

[...]

A skinheadek nézeteit a társadalom problémáit illetően az alábbi - fasiszta és újfasiszta gondolkodásra jellemző szélsőségek fejezik ki:

Nézetük szerint a cigányság munkakerülő és bűnöző életmódot folytató népcsoport, velük szemben az állam és szervei nem lépnek fel kellő hatékonysággal, ezért a skinheadek lennének hivatottak a cigánykérdés megoldására, oly módon, hogy őket egyéni elbírálás nélkül vagy ki kell üzni az országból, vagy az országon belül

egy területre kell a cigányokat elzárni, ahonnan az ottani nem cigány lakosságot előzőleg kitelepítették. E területen a cigányoknak kötelező jelleggel dolgozniuk kellene. Ha erre a lakosság ünként nem lenne hajlandó, akkor erőszak árán is meg kellene oldani a fenti kérdést.

Gyűlölettel tekintenek továbbá a hazánkban lévő színes bőrű és arab származású külföldiekre is. Nézetük szerint a külföldiek egy része elveszi a munkahelyet illetve a felsőfokú tanintézetekben lévő férőhelyeket a magyar munkaerőtől, illetve a tanulni vágyó fiataloktól, másrészt az országban lévő külföldiek egy része bűncselekményeket követ el, ezért őket is el kell távolítani az országból.

A skinheadek a fenti problémák megoldását az erőszak útján kívánják elérni, ezért nézetük szerint a problémák végső megoldása előtt is a cigányokkal illetve a színes bőrű külföldiekkel szemben alkalomszerűen is erőszakos fellépést kell tanúsítani annak érdekében, hogy a lakosság, az állami szervek figyelmét a problémák megoldására felhívják, illetve elérjék, hogy a fenti körbe tartozó személyek az országból eltávozzanak.

[...]

Dudás András I. r[endű] vádlottnak a skinheadek között kiemelkedő szerepe van.

A vádlott 1983-tól vallja magát skinheadnek. 1987 végéig az OI-KOR, majd ezt követően az általa alapított Pannon Skins elnevezésű amatőr együttesben énekelt. Dalszövegeiben, melyet részben ő, részben más írt, megjelenik a magyarországi skinheadek szélsőséges, nacionalista és sovíniszta életérzése, valamint az idegen- és fajgyűlölet, az erőszakra buzdítás. A dalokat 1987-ben és 1988 tavaszán többször, mindkét együttes tagjaként nyilvános koncerteken előadta, ezekről a fellépésekről hang- és képfelvételek is készültek, amelyek egy részét részben tőle, részben vádlott-társaitól az eljárás során lefoglalták. Az általa előadott dalszövegek egy része a skinheadek között kézátadás útján terjedt, ilyen tartalmú dalszövegek szintén lefoglalásra kerültek.

[...]

A koncerteken jelen lévő fiatalokra a dalok erős hatással voltak, bár az előadás minősége sok esetben kifogásolható, zörej volt, de mivel a fiatalok a dalszövegeket egymás között terjesztés útján is ismerték, így a szövegeket visszahallották Dudás András előadásában, és az általuk vallott, illetve hallgatólagosan tudomásul vett nézetek megerősítését érezhették ki I. r[endű] vádlott előadása során.

[...]

A Pesti Központi Kerületi Bíróság 4.B.20.954/1988/61. számú ítélete (a szerző birtokában).

[1] Leghíresebb zenekaruk a *Skrewdriver* volt: az 1976-tól működő együttes a mai napig meghatározó a mozgalom számára. Például: <https://www.youtube.com/watch?v=54FeOLIAAz0> [2]

[2] KERESZTES CSABA: A punk és skinhead zene a nyolcvanas évek elején. *ArchívNet*, 2013. 2. sz. http://www.archivnet.hu/hetkoznapok/a_punk_es_skinhead_zene_a_nyolcvanas_ekvek_elejen.html [3] (Letöltés ideje: 2018. május 30.)

[3] Lásd részletesen: Uő: A magyar skinhead szubkultúra 30 évének története. In: *Bőrfejűek. A magyarországi skinhead mozgalom 30 éve*. Szerk.: KERESZTES CSABA–VARGA MÓNIKA. Bp., 2013, 3–15.

[4] A korszak nyugatról behozott Martens bakancsainak orrában acélbetét lapult.

[5] Lásd részletesen: KERESZTES: *A magyar skinhead szubkultúra 30 évének története...* i. m.

[6] Lásd bővebben: Uő: A magyar skinhead-mozgalom és Románia. <http://eletmod.transindex.ro/?cikk=21473> [4] (Letöltés ideje: 2018. augusztus 15.)

[7] 1988. február 1-jén 3–400 fős, nem engedélyezett tüntetés zajlott le a budapesti román nagykövetség előtt a romániai diktatúra visszaélései ellen.

[8] TAKÁCS TIBOR: Középiszkolás fokon. *ArchívNet*, 2007. 3. sz. http://www.archivnet.hu/politika/kozepiskolas_fokon.html [6] (Letöltés ideje: 2018. augusztus 8.)

[9] Szegeden, a valutázó arabokkal történt összetűzések után a helyi bíróság szabott ki súlyos büntetéseket a helyi skinheadekre.

[10] SZÁNTÓ GÁBOR: *Bőrfejűek – Skinheads*. Népszava Kiadó, Bp., 1988. 69–72.

[11] Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (továbbiakban: ÁBTL), 3.1.9. V–164258, „Borzas” fedőnevű dosszié.

[12] KERESZTES: *A magyar skinhead szubkultúra 30 évének története...* i. m.

[13] Bihari Mihály – Bíró Zoltán – Lengyel László – Király Zoltán: *Kizárt a párt*. Primo Kiadó, H. n., é. n. 224.

[14] Grósz Károly (1930–1996) kommunista politikus, 1987. júniustól 1988. novemberig a Minisztertanács elnöke, 1989. májustól az MSZMP KB főtitkára.

[15] SZÁNTÓ: *Bőrfejűek – Skinheads...* 216.

[16] ÁBTL 3.1.9. V–164258, „Borzas” fedőnevű dosszié.

[17] SZÁNTÓ: *Bőrfejűek – Skinheads...* 244.

[18] ÁBTL 3.1.9. V–164258, „Borzas” fedőnevű dosszié.

[19] Korabeli gyorsreagálású alakulat.

Címkék:

[Kádár-korszak](#) [7]

[szélsőjobboldal](#) [8]

[ellenzékiesség](#) [9]

[ifjúság](#) [10]

[skinhead](#) [11]

Kiadás: 18. évfolyam (2018) 3. szám

Forrás webcím: <https://www.archivnet.hu/usetek-oket-rohadekok-avagy-hogyan-lett-egy-verekezesbol-az-utolso-politikai-a-kadar-korban>

Hivatkozások

[1] <https://www.archivnet.hu/usetek-oket-rohadekok-avagy-hogyan-lett-egy-verekezesbol-az-utolso-politikai-a-kadar-korban>

[2] <https://www.youtube.com/watch?v=54FeOLIAAz0>

[3] http://www.archivnet.hu/hetkoznapok/a_punk_es_skinhead_zene_a_nyolcvanas_ekvek_elejen.html

[4] <http://eletmod.transindex.ro/?cikk=21473>

[5] <http://www.archivnet.hu/kiadas/7-evfolyam-2007-3-szam>

[6] http://www.archivnet.hu/politika/kozepiskolas_fokon.html

[7] <https://www.archivnet.hu/cimkek/kadar-korszak>

[8] <https://www.archivnet.hu/cimkek/szelsjobboldal>

[9] <https://www.archivnet.hu/cimkek/ellenzekiseg>

[10] <https://www.archivnet.hu/cimkek/ifjusag>

[11] <https://www.archivnet.hu/cimkek/skinhead>